

مصاحبه با مرتضی بایندریان مدیرعامل شرکت تعاونی ناشران و کتابفروشان

ارشاد، پیشرفت قابل ملاحظه‌ای داشته‌ایم و در همین جهت هم حمایت وزارت ارشاد از شرکت تعاونی نیز چشمگیر بوده است با توجه به اینکه کاغذ تولید داخل، نیاز ناشران را تأمین نمی‌کند، نیاز به واردات کاغذ است که اینکار را وزارت بازرگانی و یا وزارت ارشاد انجام می‌دهند. اما بایستی بر توزیع کاغذ نوعی نظارت وجود داشته باشد. مسؤلیت اجرای توزیع کاغذ به شرکتهای تعاونی محول شد و شرکتهای تعاونی تهران و شهرستانها این کار را انجام می‌دهند. در حال حاضر سرمایه شرکت تعاونی دو میلیارد و هشتصد میلیون ریال است و تعداد اعضا نیز ۴۷۶ نفر می‌باشند.

○ آیا هیچ سیاست و برنامه‌ای در مورد افزایش اعضا و یا فعالیتهایی دیگر دارید؟

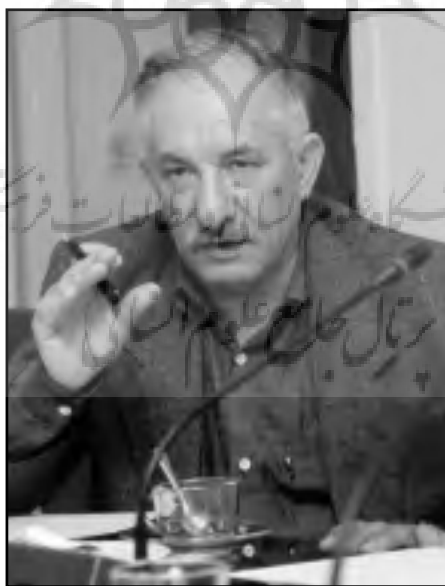
اخیراً مقداری تسهیلات فراهم شده است که ناشران می‌توانند وارد سیستم تعاونی شوند و آن اینکه مسئله جواز کسب تا حدودی منتفی شده است و سیاست فعلی وزارت ارشاد در واگذاری قسمتی از وظایف خود به شرکت تعاونی ناشران و کتابفروشان تهران، سبب شده است که ما همان فعالیتهایی که

شبکه توزیع کتاب دچار اشکال است

برای اعضای شرکت انجام می‌دادیم، در حال حاضر برای ناشران و کتابفروشان غیرعضو نیز انجام می‌دهیم. مثلاً توزیع کاغذ که فقط برای اعضا انجام می‌گرفت اکنون برای غیر عضو نیز توزیع می‌کنیم و در این زمینه از لحاظ قیمت و مقدار هیچ تفاوتی بین آنها وجود ندارد در حالیکه این تسهیلات فقط با سرمایه اعضای شرکت تعاونی است. البته استفاده ناشران غیرعضو از این تسهیلات مشروط بر آن است که جواز نشر معتبر داشته باشند و کاغذهای دریافتی قبلی را با ارشاد تصفیه حساب نمایند، کد اقتصادی ارایه بدهند عبارتی ضوابط شرکت تعاونی را رعایت کنند.

○ جناب بایندریان، همانطور که می‌دانیم چندین صنف غیردولتی در بخش کتاب و نشر فعالیت دارند، نحوه ارتباط تعاونی با این صنوف چگونه است؟ و اساساً نحوه همکاری این تشکلهای یکدیگر چگونه است و چه جایگاهی می‌توانیم برای این تشکلهای غیردولتی قابل باشیم؟

ما تاکنون فقط با اتحادیه چاپخانه‌داران چند جلسه مشترک برگزار کردیم. اصولاً صنف مادر صنف نشر است که همه مقدمات را فراهم می‌کند، سپس بوسیله لیتوگراف زینک تهیه می‌شود، و بوسیله چاپخانه به چاپ می‌رسد و صحاف صحافی آنرا انجام می‌دهد در نهایت ناشر است که نسبت به سرمایه‌گذاری، انتخاب، تهیه و توزیع تصمیم می‌گیرد در آن طرف قضیه

در وضع حاضر هیچ تخفیف و مدتی برای خرید مواد اولیه چاپ کتاب وجود ندارد و همه پرداختها نقدی است در حالیکه کتاب تولید شده با تخفیف و به اقساط ارایه می‌شود. که یکی از معضلات مهم در زمینه کتاب بحساب می‌آید.

فعالیت شرکت به همین ترتیب ادامه داشت تا در سه چهار سال اخیر همکاری شرکت تعاونی با وزارت ارشاد و یا اصولاً ترکیب اتحادیه و تعاونی با وزارت

○ جنابعالی به عنوان مدیرعامل شرکت تعاونی ناشران و کتابفروشان مختصری درباره شکل‌گیری، تعداد اعضا و عمده فعالیت تعاونی توضیح بفرمایید؟

شرکت تعاونی ناشران و کتابفروشان تهران، در سال ۱۳۵۳ در یک ساختمان استیجاری در خیابان هدایت، با ۲۲۳ عضو اولیه تأسیس شد و با شماره ۲۰۴۷۳ به ثبت رسیده است و سرمایه اولیه آن شش میلیون و صد و بیست هزار ریال (۶۱۲/۰۰۰ تومان) و شامل ۶۱۲ سهم ده هزار تومانی بوده است شرکت تعاونی بیشترین فعالیت خودش را به لحاظ تأمین مواد اولیه چاپ انجام داده بود تا در سال ۱۳۷۰ که بنده مدیرعامل شرکت شدم. در آن سال سرمایه خیلی کم بود شاید حدود یازده میلیون تومان سرمایه داشت. از آن سال فعالیت بیشتری انجام گرفت و حضور اعضا فعالتر شد و فعالیتهایی درخصوص واردات زینک و گالینگور افزایش پیدا کرد. وزارت بازرگانی نیز حمایت‌های بیشتری انجام داده بود یکی از وظیفه‌های شرکت تعاونی تهیه مواد اولیه چاپ (کاغذ گلاسه و مقوا گلاسه، زینک و گالینگور) می‌باشد که هرچقدر امکان داشته باشد اعضا شرکت تعاونی با هزینه کمتری اقدام مذکور را به دست آورند.

مستحضر هستید که کتاب یکی از تولیداتی است که تمام فاکتورهای اولیه آن بایستی نقد پرداخت شود ولی فروش کتاب بصورت اقساط انجام می‌گیرد. یعنی

یکی از مشکلات عمده این بود که تقاضای ناشران ۱۸۵۰۰ مترمربع برای ایجاد غرفه بود درحالیکه غرفه‌های موجود در اختیار ۱۳۵۰۰ مترمربع بود

اردیبهشت زمان مناسبی برای نمایشگاه نیست

سیستم توزیع فعلی در عرصه کتاب یک سیستم سنتی است، شاید با پنجاه سال قبل هیچ فرقی نکرده است

طرح‌ریزی سالن‌ها، غرفه‌بندی، کتیبه‌نویسی، روشنایی، نصب موقت و اداره بخش داخلی نمایشگاه بود. در اینجا نیز شاهد یک هنرنمایی دیگر وزارت ارشاد بودیم که امور اجرایی را به صنوف واگذار نمودند و خود به برنامه‌ریزی و نظارت فعالیت‌ها پرداختند و از آنجاییکه ما در این زمینه تازه‌کار بودیم وزارت ارشاد حمایت‌های خوبی به عمل آورد و علیرغم این تازه کار بودن، فضای نمایشگاه بهتر از سالهای قبل بود و رضایت بیشتر ناشران و بازدیدکنندگان را به همراه داشته است. موقت‌های نو، فضای بیشتر راهروی سالن‌ها و رسیدگی به امور ناشران راحت‌تر و سریعتر انجام گرفت.

شاید مشکل عمده ما این بود که تقاضای ناشران ۱۸۵۰۰ مترمربع غرفه بود، درحالیکه غرفه‌های موجود در اختیار ۱۳۵۰۰ مترمربع بود. بنابراین بایستی درخواست هر ناشر را با توجه به فضای موجود کاهش بدهیم. در نهایت با توجه به کتابهای چاپ اول ناشران و نیز کل عناوین کتابهای ارایه شده ناشران، سعی در تقسیم بهینه غرفه‌ها نمود. در عین حال ممکن است بعضی از ناشران به دلایل نه‌چندان منصفانه‌ای ناراضی باشند و بعضی‌ها هم به حق ناراضی باشند ان‌شاءالله این مشکل نیز در سالهای آینده بتواند رفع شود.

از جمله ویژگی‌های دیگر این نمایشگاه اینکه سالن کتابهای کمک‌آموزشی از سایر کتب جدا شود درحالیکه

چاپ کتب بخصوص در فرصتهای مختلف، چه مقدار کاغذ دریافت کرده است، ارشاد چون اطلاعات کاملتری از چاپ و نشر کتب و سوابق نشر دارد کنترل مناسبی را هم بر فعالیت ناشر و هم بر فعالیت شرکت تعاونی دارد. یعنی عملاً اجرا به بخش غیردولتی واگذار شده است و عملاً سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و نظارت در اختیار وزارت ارشاد باقی مانده است.

در چند سال اخیر قسمتی از فعالیت‌های اجرایی نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران به صنوف و تشکلهای غیردولتی واگذار شده است و در این زمینه اختیاراتی به آنها داده شد. نقش عمده تعاونی در نمایشگاهها خصوصاً در نمایشگاه بین‌المللی امسال چه میزان بود و اساساً نقش تشکلهای غیردولتی در تصمیم‌گیریها و اجرای فعالیتها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ به نظر شما بخش غیردولتی چه مقدار توانایی انجام این نمایشگاهها را دارد؟

در سه چهار سال اخیر اتحادیه و تعاونی ناشران اقدامات پوششی انجام می‌دهند و هماهنگی کاملی بین اتحادیه و تعاونی وجود دارد. بطوریکه بیشترین جلسات با یکدیگر تشکیل می‌شود. این یکپارچگی بین اتحادیه و شرکت تعاونی سبب شده است که یک کمیته اجرایی برای قبول مسؤلیت بخش داخلی نمایشگاه چهاردهم ایجاد بکنند. که اداره بخش داخلی از نظر اجرایی به این کمیته سپرده شده است. که این واگذاری شامل

ناشران با سلیقه‌های مختلف نسبت به چاپ، صحافی و توزیع کتابشان اقدام می‌کنند. بنابراین چاپ کتاب بصورت مجزا انجام می‌گیرد و به همین خاطر چندان ارتباط مناسب و نزدیکی بین اتحادیه‌ها و صنوف مختلف چاپ و نشر (ناشران، کتابفروشان، لیتوگرافان، چاپخانه‌داران و...) وجود ندارد.

بدیهی است که اگر ارتباط مناسبی بین صنوف مختلف چاپ و نشر وجود داشته باشد هماهنگیهای موزونی بوجود می‌آید و بسیاری از فعالیت‌های چاپ و نشر به شیوه بهتر و سریعتری انجام می‌گیرد.

اعتقاد بنده بر این است که سازمانهای دولتی در همه زمینه‌های می‌بایستی طراح، سیاستگذار و برنامه‌ریز باشند و چارچوبها و خط‌مشی‌ها را ارایه بدهند و در نهایت کنترل و نظارت بکنند. اجرا بایستی در اختیار متخصصین باشد که در صنوف و تشکلهای غیردولتی حضور دارند. اگر وزارتخانه‌ای بخواهد که اجرا را نیز خودش در اختیار داشته باشد می‌بایستی یک سازمان عریض و طویل اجرایی را در اختیار بگیرد. از اول فروردین که واگذاری کاغذ به کلیه ناشران به شرکت تعاونی واگذار شده است و وزارت ارشاد، کار کنترل و نظارت را انجام می‌دهد، ناشران از این کار رضایت دارند. در شرکت تعاونی یک سیستم ماشینی وجود دارد و با آن ضوابط، کاغذ توزیع می‌شود. و به وزارت ارشاد منعکس می‌کنیم که مثلاً فلان ناشر برای

کتابفروش بنیه سرقفلی خریدن را ندارد چون کتاب یک کالای کند مصرفی است

سازمانهای دولتی در همه زمینه‌ها می‌بایستی طراح، سیاستگذار و برنامه‌ریز باشند و چارچوبها و خط‌مشی‌ها را ارایه بدهند و در نهایت نظارت و کنترل بکنند

در سالهای قبل ناشران کمک‌آموزشی در سالنهای مختلف پخش بودند. همچنین مدیریت سالنها به تعاونیهای شهرستانها داده شد که همکاری بسیار خوبی داشتند. بنده یک ایراد اساسی به زمان برگزاری نمایشگاه دارم. قشر کتابخوان کشور مشخص است و آنچه که هم در نمایشگاه کتاب ارایه می‌شود مشخص است. درست زمان نمایشگاه در انتهای اردیبهشت است که فصل امتحان دانشجویان و دانش‌آموزان است. و طبقه دانشجوی، دانش‌آموز، معلم و استاد به یک طریقی درگیر کار امتحانات هستند. اردیبهشت زمان مناسبی برای نمایشگاه نیست. شاید بزرگترین اشکال وارده همین زمان باشد. خیلی از دانش‌آموزان و دانشجویان علاقه به حضور در نمایشگاه را دارند ولی به دلیل زمان نامناسب نمایشگاه، از حضور بازمی‌مانند. شاید اگر این نمایشگاه در ماههای فروردین و یا تیرماه باشد می‌تواند رضایت بیشتر ناشران و بازدیدکنندگان بویژه اقشار دانش‌آموز و دانشجو را به همراه داشته باشد.

ممکن است ناشران مشکلات زیادی علاوه بر حضور در نمایشگاه در عرضه کتاب داشته باشند. به نظر حضرتعالی در زمینه‌های تولید و توزیع کتاب چه مشکلاتی برای عرصه نشر کشور وجود دارد؟

الان یکی از عمده معضلات کتاب، توزیع است. مشکلات تولید به هر صورت قابل رفع است. اغلب ناشران بهره بانکی می‌دهند به خاطر اینکه تولیداتشان به کندی فروش می‌رود سیستم شبکه توزیع دچار اشکال است. سیستم توزیع فعلی در عرصه کتاب یک سیستم سنتی است شاید با ۵۰ سال قبل هیچ فرقی نکرده است. کتابفروشیهایی در شهرستانها هستند، صورت خرید ارایه می‌دهند و آقایان ناشران موارد درخواستی را بسته‌بندی و ارسال می‌کنند و بعد از یک مدتی پول کتاب دریافت می‌شود که گاه تا دو سال نیز طول می‌کشد. و در انبار بیشتر ناشران کتاب انباشته شده شاید بیش از سرمایه‌ای باشد که آنها بکار برده‌اند. راه‌حل این مشکل به نظر من از حیطة اختیار و توانایی ناشر خارج است. می‌بایستی یک سیستم توزیع علمی و تجربه شده در کشور پیاده شود. این سیستم توزیع نیاز به کار کارشناسی دقیق و یک سرمایه‌گذاری مناسب و بویژه سیاست حمایتی فرهنگی مناسب از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی دارد و من گمان می‌کنم وزارت ارشاد نیز با این کار موافق باشد. اما بایستی یک سازمانی را به عنوان مرد عمل و متولی این کار بوجود آورد. این سازمان بایستی خیلی قوی از مطبوعات که در یک زمان محدود نشریات خودش را

توزیع می‌کند، خیلی فراگیرتر و علمی‌تر عمل بکند. کشور را منطقه‌بندی بکنند، نمایندگیهایی در استانها بوجود بیاید و مورد حمایت نیز قرار بگیرند و او در شهرستان برای خود نمایندگی‌های بوجود بیاورد. موضوع سرقفلی باید حذف شود چون کتابفروش بنیه سرقفلی خریدن را ندارد. چون در بعضی از مناطق صنوف دیگر، کتابفروشی را در درون خود حل و هضم می‌کنند. در ناصرخسرو که زمانی مرکز کتابفروشیها بود اکنون لوازم بهداشتی و شیمیایی آنها را در درون خودشان هضم می‌کنند و تقریباً کتابفروشیها را از آنجا می‌رانند. هیچ اشکالی نمی‌داشت که در متروها یک تعدادی مغازه واگذار می‌شد تا برای کتابفروشی استفاده شود. یا مثلاً در کنار مراکز ورزشی و فرهنگی یک شهر کتاب ایجاد می‌شد تا مردم هم تفریح می‌کردند و هم به کتاب دسترسی بهتری می‌داشتند و گشتی به شهر کتاب می‌زدند. برای کتابفروشی خرید مغازه و پرداخت سرقفلی مقرون به صرفه نیست چون کتاب یک کالای کند مصرفی است و در سبد خانواده هزینه خرید کتاب، هزینه قابل توجه‌ای نیست.

از نظر جنابعالی برگزاری نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران و نیز نمایشگاههای کتاب استانی در میزان رشد و اعتلای فرهنگ کتابخوانی در جامعه چه نقشی ایفاء می‌کند؟

اگر کتاب تولید می‌شود و مشکل توزیع وجود دارد، بایستی کتابفروشیهای شهرستان را حمایت بکنیم. من با تشکیل نمایشگاههای استانی به این صورت موافق هستم، منتها یا این نمایشگاهها را خود کتابفروشیهای استان برگزار کنند و مورد حمایت قرار بگیرند و یا اگر ناشران از تهران به استانها می‌روند و نمایشگاه برگزار می‌کنند، حداقل کتابفروشیهای استانها را مشارکت بدهند. اگر قرار باشد در یک استانی چند بار نمایشگاه برگزار شود و ناشران تهران و عمده به آن نمایشگاهها بروند، تجربه موفقی نخواهد بود چون سبب رکود کار کتابفروشان می‌شود که تولیدات خود این ناشران را عرضه می‌کردند. باید توجه کرد که ایران فقط تهران نیست. بنابراین اگر نمایشگاههای استانی که بسیار مفید، مهم و با ارزش است، می‌خواهد موفق شود می‌بایستی کتابفروشیها و ناشران شهرستانی مشارکت فعال داده شوند. در غیر این صورت کتابفروشیهای شهرستانی به دلیل رکود و خواب سرمایه پس از مدتی تبدیل به کارت فروشی شده و سپس به لوازم فروشی و غیره تغییر کاربری می‌دهند و در نهایت بزرگترین ضربه به سیستم توزیع کتاب وارد می‌شود. باید گفت که نقش این نمایشگاهها در رشد فرهنگ مطالعه بسیار

مثبت است و مشوق خوبی برای جوانان و اقشار تحصیلکرده است. بسیار خوب خواهد بود که تسهیلات و کمک‌های وزارت ارشاد به اقشار مناطق محروم نیز سرایت پیدا کرده و افزایش نیز یابد. اگر قرار است که نمایشگاههای استانی برگزار شود بایستی حتماً کمک‌های وزارت ارشاد از طریق بن کتاب و یا طرق دیگر افزایش یابد تا زمینه حضور فعالتر مردم فراهم گردد. در هر صورت وجود این نمایشگاهها گام مؤثری در راه اعتلای فرهنگ کتابخوانی و جذب مردم برای پر کردن اوقات فراغت به کتاب است.

سیاستگذاری و حمایت‌های وزارت ارشاد برای ناشران را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

سیاستگذاری وزارت ارشاد در حال حاضر بهترین وضعیت را دارد و مثبت‌تر از هر زمان دیگری است. در وضع حاضر سیاستگذاری وزارت ارشاد جای بحثی ندارد. در سال ۸۰ ورود کاغذ نیاز نشر را برطرف می‌کند. بخصوص تهیه فیلم و زینک که وزارت ارشاد برای اولین بار ارز دولتی (۱۷۵ تومان) در اختیار قرار می‌دهد که سبب پایین آمدن قیمت فیلم و زینک و لیتوگرافی و کاغذ شده که خود به خود در قیمت کتاب تأثیر می‌گذارد. این را هم بگویم که اکثراً در حال حاضر سیاستهای وزارت ارشاد را مثبت ارزیابی می‌کنند و رضایت خاطر دارند.

به عنوان آخرین سوال، نظر حضرتعالی را درباره نحوه انتخاب ناشر نمونه سال می‌خواستیم. آیا این شیوه انتخاب، شیوه مناسبی است؟

بنده نه به عنوان ناشر (که ناشر نیز نیستم) و نه به عنوان یک فرد دولتی، باید بگویم که بایستی برتری بعد کمی انتخاب ناشر نمونه را کاهش بدهند و هیأت انتخاب ناشر نمونه باید در نظر بگیرند که یک اثر ممکن است گاهی جاودان بماند و گاه یک کتاب خود به اندازه چندین کتاب است. بنظر می‌رسد که بایستی در کیفیت کتابها بیشتر توجه شود. بسیاری از ناشران ما در جهات مختلف زحمت می‌کشند به صرف اینکه یک ناشر ۵۰، ۶۰ یا ۷۵ عنوان کتاب چاپ کرده باشد به عنوان ناشر نمونه انتخاب می‌شود. بایستی محتوای کتابها نیز مورد بررسی قرار بگیرند. توقع این است که مقداری به کتابهای تخصصی توجه شود. یعنی بهترین کتاب و بهترین ناشر بین فنی مهندسی، بهترین پزشکی، بهترین ناشر رمان و... اگر به شیوه تخصصی عمل کنند بهتر است. می‌شود ناشران را تخصصی انتخاب نمود.